

FARSØ KIRKE



Udgivet af:

Farsø Menighedsråd i 2012

www.farsoe/folkekirken.dk

Redaktion:

Niels Iver Juul,

Aage Langgaard,

Bente Saarp

Foto: Foto Lab, Aars

Side 3, 6, 8 og 15:

Niels Iver Juul

Side 4: Ole Jensen

Tryk: Rabøl A/S, Farsø

Oplag: 4.000 stk.



Farsø Kirke

Farsø kirke er smukt beliggende på et af de højeste steder i sognet med tårnet vendt mod det idylliske søanlæg. Kirken er opført omkring år 1200 af granitkvadre. Ingen ved, hvem der stod for byggeriet, men stenene er i store mængder kørt til stedet af egnens befolkning, og under ledelse af en bygmester er nogle blevet sat til at tilhugge de store marksten, mens andre er kørt til stranden efter muslingeskaller for at lave dem til bygningskalk. De gamle mure er meget smukke, da stenene har mange forskellige farver. I korets sydside findes en kvadre med skaktavl. Mønstret ses bedst i morgensol. Skib og kor er i romansk stil. Tårnet blev opført omkring 1450, det er dog senere blevet forkortet og forsynet med pyramidetag.

En middelalderlig klokke i tårnet viser, at kirken har været indviet til Vor Frue. Den bærer en indskrift på latin, som i oversættelse lyder: "Det Herrens år 1500. Hjælp, Jesus fra Nazareth, jødernes konge. Den salig Jomfru Marias klokke i Farsø".

Det smukke tårnur blev i 1960 skænket af gårdejer Jens Nielsen, Holme. Urskiven mod syd er bekostet af gårdejer Niels Kr. Kjeldgaard og hustru, Fandrup.



De gamle altertavler

I den katolske tid var der et muret alter i kirken, og på bordet har der formodentligt været et kors. Det tilmurede vindue i østmuren har da været åbent og har givet lys som stråleglans. Senere, måske i præsten Søren Hanssøn Wiborgs tid, 1651, har kirken fået en trefløjet altertavle. Den blev omkring 1750 fornyet med et nyt billede og en ny inskription.



Denne altertavle blev kasseret i 1867, og den endte hos kirkens genbo i Kræmmergården, hvor midterfeltet blev anvendt som loft i spisekammeret, mens de to sidefelter kom til at tjene som låger i svinestien. Da Kræmmergården blev revet ned, endte tavlen på museet i Aars, hvor den endnu er. Altertavlen fra 1867 er i nygotisk stil. Det oprindelige billede var "Kristus på korset" malet af Oscar Mathiesen. Men da menigheden fandt det for dystert, lod bygmester A. P. Ebbesø billedet erstatte af et maleri af Mølgaard Andersen, Skive, i 1943. Motivet er Peters reaktion efter den underfulde fangst på Genesaret Sø. Efter sidste restaurering i 2010 er maleriet ophængt i præsteværelset. Det oprindelige alterbillede fra 1867 er placeret bag alteret.

Restaurering og det nye alterparti

Efter en lang og spændende restaureringsproces blev Farsø kirke genåbnet søndag den 15. august 2010. Man havde ønsket, at kirken skulle fremtræde lysere, og at også vor tids kunst skulle være med til at præge kirkerummet.

Kunstneren Maja Lisa Engelhardt havde fået til opgave at male et nyt alterbillede, udsmykke prædikestolens felter samt farvesætte kirken. Når man står nede i kirken, er alterbilledet usædvanligt smukt indrammet af den romanske rundbue ved indgangen til koret.

Maja Lisa Engelhardt har ønsket at vise den opstandne Kristus umiddelbart inden himmelfarten. Billedet er indrammet af to fløje med forgyldte relieffer, som forestiller vinger som bærere og budbringere af Helligånden. Ovenover er der et tilsvarende relief i rundbueform. Under billedet er der en inskription. Det er hentet fra Apostlenes Gerninger kap. 1, 8, hvor Jesus inden sin himmelfart siger til sine disciple: "I skal være mine vidner."



Den trefløjede altertavle er lukket i fastetiden og åbnes først som stenen, der væltes bort fra graven påskemorgen. I den lukkede periode ses de to sidefløjes bagside, som er et smukt landskabsmaleri. Kristus er netop blevet taget ned fra korset og lagt i graven. I det ene hjørne ser man derfor tornekronen liggende på jorden. Men billedet er ikke uden håb. Foroven ses lyset, som peger hen på opstandelsen.



En testamentarisk gave fra tidligere gårdejer Søren Jespersen Nielsen, Gråbølle, har muliggjort realiseringen af det nye alterparti.

Et nyt muret alterbord blev opført således, at det præcist kunne passe til Maja Lisa Engelhardts trefløjede altertavle. Ovenpå ligger en granitplade, hvorpå der står to lysestager med bælusterformede skafter fra 1600-tallet.

Ved den seneste restaurering fik kirken nyt knæfald og ny åben alterskranke.

Prædikestolen

Prædikestolen er et renæssancearbejde fra første halvdel af 1600-tallet. Arkadefelterne er prydet med 4 relieffer. De symboliserer Helligånden og skaber en korrespondance til sidefløjene og rundbueens motiver i altertavlen.

Tidligere var arkadefelterne prydet med billeder af de fire evangelister med deres symboler: Markus med bevinget løve, Mattæus med bevinget menneske, Lukas med bevinget okse og Johannes med ørnen. De er stadig bevaret under den nye udsmykning.

Rundt langs overkanten af de fire arkader står på gammelt dansk at læse "Den lille Bibel", Johs. 3, 16. "For således elskede Gud verden, at han gav sin enbårne søn, for at enhver, som tror på ham, ikke skal fortabes, men have evigt liv."



Døbefonten

Farsø kirkes stærkeste og mest karakterfulde kunstværk er døbefonten, et stykke romansk stenkunst. Den hører til de såkaldte løvefonte og er kirkens fornemste stykke inventar. På fontens vest- og østside ses i ophøjet relief to mod hinanden vendte løver med fælles mandehoved. Løven symboliserer Djævelen, som ifølge 1. Peters brev 5,8 "går omkring som en brølende løve og leder efter nogen at sluge".



Over indgangsdøren til kirken fra våbenhuset ses en tympanon med et lignende løvemotiv udført af samme mester. Mandsfiguren på døbefonten forestiller Kristus, som alene kan hjælpe mennesker imod den Onde. Og det er netop, hvad han gør gennem dåbens frelsende vand.

Dåbsfadet er et Nürnbergarbejde i messing fra omkring 1550. På dets midte er der en billedlig fremstilling af bebudelsen. Man ser jomfru Maria knæle ned for ærkeenglen Gabriel.

Kalkmalerier

Omkring 1570 blev skibets hvælvinger og korets og skibets mure dekoreret med kalkmalerier med motiver fra både det gamle og det nye testamente, alle forsynet med skriftbånd fra Christian den 3. bibeloversættelse fra 1550. Billederne blev udført af Torummesteren og bekostet af Poul Vognsen Bonderup og hustru Anne Hansdatter Bildt til Støttrup Hovedgård. De er siden blevet overkalket. I 1901 blev de afdækket, men p. g. a. deres tilstand overkalket igen efter at være blevet fotograferet. I hvælvingen over døbefonten blev der i 1989 atter draget et af kirkens gamle kalkmalerier frem. Man ser Jesus ligge i stråleglans. Maria knæler tilbedende med ryggen mod stalden med krybbe, okse og asen. Josef står ved siden af med en lygte i hånden. Nedenunder er der en engel med et liljeprydet scepter.

Krucifiks

På skibets nordvæg ved siden af døbefonten hænger et krucifiks. Det er skåret i eg af billedskærer Johannes Josephsen, Viborg, med det berømte elfenbenskrucifiks i Herlufsholm fra 1250 som forbillede. Krucifikset blev i 1956 skænket til kirken af overlæge ved Farsø Sygehus, Henrik Levinsen og hustru.



Mindeplade og epitafium

På skibets nordvæg er indmuret en grå kalkstensplade med en indskrift på latin over præsten Søren Hanssøn Wiborg, som var præst ved Farsø kirke 1626-1666. Den lyder i oversættelse: "Jeg har levet, så længe Du, Kristus, ville det. Du har givet mig at leve blidt og at dø blidt".

Nederst i kirken, ligeledes på skibets nordvæg, hænger over samme præst et epitafium, som han i 1651, mens han endnu var i levende live, har ladet fremstille og ophænge i kirken.



I hovedfeltet ser man præsten i ornat med hustruen, Inger Byrgisdatter, ved sin side, omgivet af deres 7 børn. Barnet i billedets midte fornedet er formentlig et dødfødt barn. Over figurene ses trøsten mod døden: Den opstandne Kristus med sejrspanen i hånden, omgivet af en oval glorie.

Epitafiet har haft en lidt mærkelig skæbne. I en storm i 1901 faldt det ned og blev beskadiget, hvorefter det blev anbragt på kirkens loft. Forfatterinden Thit Jensen fandt det der og fik det overdraget af kirkens daværende ejer godsejer Kjeldsen på Lerkenfeldt. Hun beko-stede en istandsættelse og anvendte det som sit private husalter. Efter forfatterindens død i 1957 afhentede Nationalmuseet epitafiet, og efter at museets kunstmaler, Aage Sørensen, havde sat det i stand, vendte det i 1960 tilbage til sin plads i kirken.

Præstetavle

På tårnrummets nordvæg hænger en præstetavle med navnene på de sognepræster, som har virket i Farsø fra reformationen til vore dage.

Runesten

I tårnrummets sydside står en runesten af granit fra omkring år 1000. Den blev fundet ved indgangsdøren til kirken i 1955, da kirken sidst blev restaureret. Indskriften, som løber stenen rundt, er skrevet med det yngre runefabeset og lyder i oversættelse: "Toste og Esben rejste denne sten efter Tue, broder til..." Resten mangler. For nede på stenen er hugget et vikingeskib, som kyndige mener skal fortolkes ud fra Ragnarokforestillingerne om Naglfar, dødeskibet.



Kirkens skib og lysekronerne

Kirkerummet er stort, lyst og smukt med hvælvinger fra sengotisk tid omkring 1450. Ved restaureringen fjernedes fire meget synlige trækbånd, som skulle forhindre murene i at skride ud. De blev erstattet af en konstruktion i form af en "tovpolygon", som er placeret oven over hvælvingerne og ikke synlige i kirkerummet. Det har forskønnet kirkerummet og gjort det mere stilrent.

I midterskibet hænger 3 messinglysekroner med inskriptioner. De fortæller, at den øverste i 1907 blev skænket af Peter Byrialsen, Støttrupgård, den midterste i 1911 af købmand C. Christensen og hustru, og at den nederste i 1912 blev bekostet af forligskommissær P.M. Hansen, Gøttrupgård. Lampetterne på væggene er en gave fra tømmerhandler A.P. Ebbesø, Fandrup. Loftsbelysningen i koret er i 2010 tillige med stolene omkring døbefonten og i tårnrummet indkøbt for en testamenteret arv efter Anna Torp, Farsø. Nyanskaffelserne harmonerer fint med kirkens øvrige inventar og kunstneriske udsmykning.



Udsmykning på sydvæggen

I 2004 blev der ophængt et kunstværk af kunstneren Thorvald Odgaard, Nibe, indkøbt for et arvebeløb. Det forestiller en engel, som på baggrund af den tomme grav, siger til de bange disciple: "Vær ikke forfærdede! I søger efter Jesus fra Nazaret, den korsfæstede. Han er opstået, han er ikke her. Se, dér er stedet, hvor de lagde ham!"



Bænkeraderne

Kirkens stoleværk er fra 1926, hvor kirken gik over til selveje, efter at den siden reformationstiden havde været tiendekirke under herregården Lerkenfeldt. På alle gavlene står: IHS, på græsk de tre første bogstaver i navnet JESUS. Monogrammet latiniseredes i 1400-tallet og tolkedes da som JESUS HOMINUM SALVATOR, d.v.s. Jesus, Menneskenes Frelser.

Af kirkestolene fra før 1926 er kun en enkelt stolegavl bevaret, nemlig degnestolen. Den er nyrestaureret og står nu i koret.

På bagsiden af bænken til venstre for indgangen er der i panelerne fyldninger, som bærer mange navne og årstal indskåret dybt i træet. Det ældste årstal er 1647.

I forbindelse med den seneste restaurering er sæderne på bænkene blevet gjort bredere, og ryglænene har fået en mere behagelig hældning. Under bænkene er der trægulv, mens der alle andre steder er gule teglsten. Alle kirkens el- og varmeinstallationer er blevet fornyet.

Orglet

I tårnrummet står kirkens orgel med sin enkle, smukke facade. Orglet er bygget i 1969 af Bruno Christensen og har tolv stemmer.

Monitorer

I stedet for de sædvanlige salmenummertavler er opsat tre monitorer, der ud over at vise salmenumre bruges til at illustrere prædikener og vise nærbilleder af, hvad der sker øverst oppe i kirken.



Våbenhuset

I 1938 blev det lille, middelalderlige våbenhus erstattet af det nuværende, som er en del større. Våbenhuset blev nyindrettet i forbindelse med restaureringen i 2010. Det rummer foruden indgangen til kirken også dåbs- og præsteværelse samt teknik- og toiletrum.

I præsteværelset opbevares kirken tre messehageler, en grøn, en violet og en hvid. De er meget smukke i al deres enkelthed. Messehaglerne er udført af billedkunstneren Lene Abildgaard Knudsen, Lemvig.

Endvidere findes en gammel ligsten over hr. Balthasar von Jelstrup, herre til Hvanstrup, som døde i 1810.

Gravmindesmærker

På kirkegården findes der nogle interessante gravmindesmærker. På kirkens sydside, ved den tilmurrede mandsindgang, er der opstillet en næsten to meter høj, romansk gravsten med stavkors uden inskription. Den er fra den tidlige middelalder.

Langs kirkeskibets sydside finder man dyrlæge Hans Jensens familiegravsted, hvor - foruden dyrlægen og hans hustru - flere af deres børn ligger begravet. Bl.a. Thit Jensen, der døde i 1957.

På kirkens nordside er der opstillet en gravsten over Ane Cathrine Ørum, død 1726. Gravstenen er en genanvendt romansk profilkvader fra et af kirkens vinduer. Ligeledes nord for kirken står en høj, mørk portrætsten over vækkelsesprædikanten Julius Benedict Estrup, som var sognepræst i Strandby-Farsø 1916-1930.

I det sydvestlige hjørne ud mod søen finder man gravstedet for gårdejer Chr. Sørensen, også kaldet Kræn Spilmand. Han var tillige "klog mand" og lavede en medicin, som gik under betegnelsen "Kræn Spilmands Dråber". De kan stadig fås på Farsø Apotek, men er nu receptpligtige.

I nærheden af kapellet, finder man en lille gravsten over morsingboen Johannes Villadsen, Himmerlands ven, også kaldet Snøvl-Johannes. Han var en af Himmerlands originaler, som døde i 1909. Stenen, som er rejst for midler indsamlet af børn i Farsø, bærer et vers, forfattet af dyrlæge Hans Jensen eller sønnen Hans Deuus.

*"Her havned' den gamle, færende Svend Johannes, vi husker så nøje:
han kendtes af alle, af Børn som Mænd,
men nu har han lukket sit Øje."*

På den nye kirkegård er der på plænen med de ukendtes gravsted anbragt en høj, obeliskagtig sten prydet med korsformede fugle, som stiger mod himlen. Kunstværket er udført af billedhugger Erik Heide, Mors.





I SKAL VÆRE NINE VIDNER